

Srovnání vzdělávacích postupů ve vybrané mateřské škole a dětské skupině

Hana Jungmannová

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana Jungmannová**
Osobní číslo: **H15888**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Srovnání vzdělávacích postupů ve vybrané mateřské škole a dětské skupině**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury o postavení mateřských škol a dětských skupin v ČR.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace výzkumu prostřednictvím pozorování a interview ve vybraných zařízeních.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FIALOVÁ, Daria. Za dveřmi mateřské školy. Ilustroval Miroslav PAVLÍK. Praha: Krigl, 2016. ISBN 978-80-88104-15-5.

JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina a Magdaléna KAPUCIÁNOVÁ. Činnosti venku a v přírodě v předškolním vzdělávání. Praha: Raabe, c2013. Komplexní metodiky jednotlivých oblastí předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-071-0.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014, 256 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4435-3.

SYSLOVÁ, Zora. Autoevaluace v mateřské škole: cesta ke kvalitě vzdělávání. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0183-0.

SELMÍ, Ann M., Raymond J. GALLAGHER a Eugenia R. MORA-FLORES. Early childhood curriculum for all learners: integrating play and literacy activities. Los Angeles: SAGE, 2015, xvi, 483. ISBN 978-1-4522-4029-9.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eva Mrázková
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

11. října 2017

Termín odevzdání bakalářské práce:

27. dubna 2018

Ve Zlíně dne 11. října 2017

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 15.12.2014

Jungmannová Hana

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá srovnáním mateřské školy a dětské skupiny. Srovnává rozdíly ve vzdělávacích postupech. Cílem teoretické části bakalářské práce bylo přiblížit problematiku dětských skupin a popsat rozdílné a shodné znaky s mateřskou školou. Teoretická část se zabývá předškolními institucemi v České Republice a v zahraničí. V praktické části jsou popsány použité metody kvalitativního výzkumu a prezentovány zjištěné výsledky. Bakalářská práce má tři cíle a to zjistit jak probíhá proces vzdělávání v dětské skupině, v mateřské škole a tyto dva procesy porovnat. Pro výzkumnou část byl zvolen kvalitativně orientovaný výzkum.

Klíčová slova: dětská skupina, vzdělávací postupy

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with comparison of kindergarten and children's groups. It compares differences in educational procedures. The aim of the theoretical part of thesis was to approach problematics of children's group and to describe different and identical features with kindergarten. The theoretical part deals with pre-school institutions in the Czech Republic and abroad. The practical part describes the methods of qualitative research used and it also presents the results. The bachelor thesis has three objectives: to find out how the educational practices work in children's group, at kindergarten and compare these two practices. For the research part qualitatively oriented research was chosen.

Keywords: children's group, educational practices

Poděkování

Děkuji Mgr. Evě Mrázkové za pomoc a odborné vedení při zpracování závěrečné práce. Dále chci poděkovat participantům výzkumu za čas a ochotu, kterou mi při rozhovorech věnovali.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 PŘEDŠKOLNÍ INSTITUCE V ČESKÉ REPUBLICE	11
1.1 MATEŘSKÁ ŠKOLA	11
1.2 DĚTSKÁ SKUPINA	12
1.2.1 Specifika dětské skupiny	12
1.2.2 Plán výchovy a péče a vnitřní pravidla dětské skupiny	13
1.2.3 Stravování, prostory a poskytovatel	13
1.2.4 Aktuální informace o dětských skupinách v ČR.....	14
1.3 SOUKROMÉ INSTITUCE	14
2 ODLIŠNÉ A SHODNÉ ZNAKY MATEŘSKÉ ŠKOLY A DĚTSKÉ SKUPINY	16
2.1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ VS. PLÁN VÝCHOVY A PÉČE	16
2.2 UČITELKA VS. PEČUJÍCÍ OSOBA	17
2.3 SPOLEČNÉ ZNAKY	18
3 PŘEDŠKOLNÍ INSTITUCE V ZAHRANIČÍ	20
3.1 ŠVÉDSKO.....	20
3.1.1 Mateřské školy a otevřené mateřské školy.....	20
3.1.2 Předškolní třída	21
3.1.3 Soukromé mateřské školy	21
3.2 NĚMECKO.....	22
3.2.1 Zařízení pro děti do tří let.....	22
3.2.2 Mateřské školy	22
3.2.3 Školní mateřské školy	23
II PRAKTICKÁ ČÁST	24
4 STRATEGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	25
4.1 CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A METODOLOGICKÝ POSTUP VÝZKUMU	25
4.2 CHARAKTERISTIKA PARTICIPANTŮ VÝZKUMU	27
4.3 LIMITY VÝZKUMU	28
5 INTERPRETACE VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ – POZOROVÁNÍ	29
6 INTERPRETACE VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ – ROZHOVOR	35
6.1 MATEŘSKÁ ŠKOLA	35
6.2 DĚTSKÁ SKUPINA	38
7 KOMPARACE OBOU INSTITUCÍ A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	42
ZÁVĚR	46
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	47
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	50
SEZNAM SCHÉMÁT	51
SEZNAM TABULEK	51
SEZNAM PŘÍLOH	53

ÚVOD

Téma vzdělávání dvouletých dětí je v současné době aktuální. V posledních letech je pozorován nedostatek míst pro tyto děti v mateřských školách, proto se hledá způsob, jak tento problém vyřešit. Rodiče se snaží pro svého potomka najít nejlepší způsob péče při odchodu do zaměstnání. Jsou možnosti jako prarodiče nebo chůvy, ovšem ne vždy je to možné. Proto se za posledních pár let objevilo několik alternativních možností, jak tento problém vyřešit. Můžou to být jesle, miniškolky nebo například dětské skupiny.

Cílem teoretické části bakalářské práce bylo přiblížit problematiku dětských skupin a popsat rozdílné a shodné znaky s mateřskou školou. Mateřská škola je popsána z pohledu inovací, jsou popsány informace, jaké mateřské školy můžeme v České republice najít, o povinné roční školní docházce a o nadmíře žádostí k přijetí do mateřských škol.

Svou prací bych chtěla upozornit především na problematiku dětských skupin a jejich specifik. Dětská skupina je novou alternativní službou péče o děti předškolního věku. Ty mají zvýšit spektrum služeb o předškolní děti a podporovat rychlejší návrat rodičů do jejich zaměstnání. Je popsáno, kdo může být zřizovatelem dětské skupiny a informace o vzniku asociace dětských skupin. Jsou popsány i jiné soukromé instituce, které v České republice fungují.

V druhé kapitole porovnávám dokumenty, kterými se řídí mateřské školy a dětské skupiny, a vzdělání pracovníků. Jsou popsány i znaky, ve kterých se instituce shodují. Poslední kapitola teoretické části pojednává o předškolních institucích v zahraničí a to ve Švédsku a Německu.

V praktické části popisuji zvolenou výzkumnou strategii, techniku sběru dat a realizaci výzkumu. Praktická část má tři hlavní cíle a to objasnit jak probíhá vzdělávání dětí v mateřské škole a v dětské skupině, a následně porovnat vzdělávací postupy objevující se v nich. Data byla získána pomocí polo strukturovaného pozorování a rozhovorů. Pozorovací archy byly analyzovány pomocí deskriptivní analýzy dat a rozhovory byly zpracovávány pomocí otevřeného kódování.

Tato bakalářská práce se odlišuje od ostatních svým záměrem a novým zjištěním. Jelikož jsou dětské skupiny stále poměrně novou alternativou, může k tomuto tématu přinést informace pro další zkoumání.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘEDŠKOLNÍ INSTITUCE V ČESKÉ REPUBLICE

První kapitola teoretické části práce pojednává o předškolních institucích, které fungují na území České republiky. Jak bývalo zvykem v minulých letech, předškolní péči zastřešovaly mateřské školy. Toto zařízení však v posledních letech není jediné, které funguje, a do naší země přicházejí nové instituce. Tyto instituce pracují v alternativním směru a existují hlavně pro pomoc rodičům při jejich začlenění do pracovního života.

Všechny tyto předškolní instituce by měly dětem nabídnout prostor ve třídě, ve kterém si mohou samy hrát a rozvíjet se, svobodnou volbu činností, respektovat jejich rozhodnutí a nabízet praktické zkušenosti pro jejich další rozvoj (Selmi, Gallagher, Mora-Flores, 2015).

1.1 Mateřská škola

„Mateřská škola je školské zařízení navazující na výchovu dětí v rodině a v součinnosti s ní zajišťující všestrannou péči dětem zpravidla ve věku 3 – 6 let.“ (Průcha, Walterová, & Mareš, 2013 s. 148)

Nově od školního roku 2017/2018 je povinná předškolní docházka pro děti, které dovrší věku pěti let, od začátku školního roku. Od roku 2016 je možné v mateřské škole vzdělávat děti mladší tří let. Mateřské školy ovšem musí upravit podmínky dané Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (Dále jen RVP PV), aby bylo vzdělávání vyhovující pro tyto děti. Například dostatečné množství hraček určených pro děti dvouleté, dostatečně velký prostor pro pohyb těchto dětí nebo laskavý důsledný přístup (RVP PV, 2018). V roce 2020 vstoupí v platnost nová vyhláška, která uvádí, že předškolní vzdělávání bude uskutečňováno pro děti ve věku od 2 do zpravidla 6 let (Informační materiál ke vzdělávání dětí od 2 do 3 let v mateřské škole, 2017).

„Směr vývoje mateřských škol dává velkou důvěru dítěti a jeho individuálním dispozicím, má svůj základ v pojetí výchovy zaměřeném na dítě.“ (Kořátková, 2012, s. 102)

Ovšem ne všichni pedagogové souhlasí se vzděláváním dětí od dvou let. Můžeme se setkat s názorem některých, kteří uvádí, že dvouleté děti nepatří do mateřských škol. Děti by měly být doma s matkou, jelikož nejsou vyžralé na vstup do mateřské školy. Pokud ovšem dokáže ředitel školy zabezpečit osobu, která by se o tyto děti starala, je dle mého na místě, dvouleté děti do mateřských škol přijímat.

V závislosti na všech novelách se musíme ptát, zda je v institucích dostatek místa pro všechny děti předškolního věku. Oproti ročníku 2014/2015, kdy bylo nepřijatých žádostí do mateřských škol v celé České republice 50 800, v roce 2016/2017 překročil počet nepřijatých žádostí do mateřských škol pouze počet 31 991 v celé České republice. Ve Zlínském kraji to bylo 1 105 odmítnutých žádostí (Statistická ročenka školství: výkonové ukazatele, 2017). Místa pro děti předškolního věku se tedy dokáží najít. Tyto informace bohužel nelze zobecnit na každý ročník, proto jsou zde alternativní služby péče o dítě, jako například dětská skupina. Dětské skupiny svými službami vycházejí tímto směrem rodinám vstříc.

1.2 Dětská skupina

Dětská skupina je služba poskytující péči pro děti dle Zákona č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině, § 2 od jednoho roku po zahájení povinné školní docházky. V tomto dokumentu jsou obsaženy podmínky pro poskytovatele, které má splňovat, aby získal právo na provozování dětské skupiny. Zákon je doplněn o vyhlášky č. 281/2014 Sb. na hygienické požadavky na prostory a provoz dětské skupiny do 12 dětí a vyhlášku č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých. Péče je poskytována mimo domácnost dítěte a je zaměřena na výchovu, základ vzdělávání, rozvoj schopností, kulturních a hygienických návyků dítěte (Pilík, Kostková, Ventluková, 2017).

Tento typ speciální služby má sloužit pomoci rodičům předškolních dětí naplnit své ekonomické zájmy a potřeby, ať už v případě studia, zaměstnání nebo podnikání. Služby jsou určeny dětem, kterým byla z nějakých důvodů odmítnuta docházka do veřejné mateřské školy nebo rodičům tento typ předškolního zařízení z nějakého důvodu nevyhovuje a hledají pro své dítě alternativu.

1.2.1 Specifika dětské skupiny

V jedné dětské skupině je maximální povolený počet dětí 24. Poskytovatel musí v závislosti na počet, věk a zdravotní stav dětí zajistit dostatečný počet pečujících osob. *„(3) Nejnižší počet pečujících osob, který je poskytovatel povinen zajistit v jedné dětské skupině, činí:*

- a) 1 pečující osoba pro dětskou skupinu do 6 dětí,*
- b) 2 pečující osoby pro dětskou skupinu od 7 do 12 dětí,*

c) 3 pečující osoby pro dětskou skupinu od 13 do 24 dětí, pokud je v dětské skupině alespoň 1 dítě mladší 2 let.“ (Pilík, Kostková, Ventluková, 2017, s. 27)

1.2.2 Plán výchovy a péče a vnitřní pravidla dětské skupiny

Plán výchovy a péče bude popsán v kapitole 2.1.

Musí být zpracována vnitřní pravidla dětské skupiny. Jde o dokument, ve kterém by měla být informace jako otevírací doba, denní režim, způsob stravování, postup při onemocnění dítěte a způsob evidence dětí. Zároveň by neměla chybět informace, že do dětské skupiny lze přijmout pouze dítě, které se podrobilo stanoveným pravidelným očkováním (Dětská skupina, 2018).

Plán výchovy a péče a vnitřní pravidla dětské skupiny by měly být vždy přístupné pro rodiče, popřípadě by měly být zpřístupněny také dálkově, například na webových stránkách dětské skupiny (Dětská skupina, 2018).

1.2.3 Stravování, prostory a poskytovatel

Stravování v dětské skupině není právně vymezeno. Musí však být dodrženy předpisy zejména z okruhu hygieny potravin a epidemiologie. Poskytovatel si může vybrat, zda bude dítěti poskytovat stravovací služby, nebo zda bude strava dodána rodiči. Pokud zajišťuje dítěti stravu rodič, je poskytovatel povinen z důvodu ochrany zdraví dětí obstarat uchování, případný ohřev a podání stravy. Je-li dítěti podávána strava připravená poskytovatelem, musí tato strava být zajištěna v souladu se stanovenými hygienickými předpisy dle zákona č. 247/2014 sb. (Pilík, Kostková, Ventluková, 2017). Dítěti musí být zajištěn pitný režim po celý den.

Každá dětská skupina musí splňovat hygienické požadavky na prostory stanovené právním předpisem (Pilík, Kostková, Ventluková, 2017). Musí zde být místnost pro denní pobyt a odpočinek dětí, šatna, hygienické zařízení. Existují výjimky pro provoz dětské skupiny do 12 dětí. „*Nemusí být například zajištěn vlastní venkovní prostor, stačí, že je kousek od prostor dětské skupiny hřiště. Máme stanoven počet čtverečních metrů na dítě i maximální počet dětí na jedno sociální zařízení.*“ Těthalová (Informatorium, 10/2011, s. 18)

Poskytovatelem může být jak fyzická, tak i právnická osoba, která splňuje podmínky stanovené zákonem služby péče o dítě v dětské skupině. Dále může být také vysokou školou, ta slouží většinou dětem vyučujících nebo dětem studentů. Spolkem nebo nadací či nadačním fondem (Pilík, Kostková, Ventluková, 2017).

Zaměstnavatelé mohou poskytovat službu péče o dítě svým zaměstnancům, mohou ale také nabízet tuto službu jinému zaměstnavateli. Obce a kraje poskytují tyto služby zejména dětem svých občanů (Dětská skupina, 2018).

Poskytovatel uzavírá smlouvu s rodičem před zahájením poskytované služby. „*Smlouva obsahuje všechny potřebné náležitosti, které se týkají poskytované péče o dítě.*“ (Dětská skupina, 2018, s. 17)

1.2.4 Aktuální informace o dětských skupinách v ČR

Z tiskové zprávy MPSV z 10. 10. 2017 je známo že se počet dětských skupin přehoupl přes počet 400 (MPSV, 2017). Přesně jich bylo v říjnu roku 2017 započítáno 401. Momentální počet evidovaných dětských skupin k datu 17. 4. 2018 je 635 v České republice. Ve Zlínském kraji je počet dětských skupin 25. A to v Kroměříži 5, Uherském Hradišti 5, Vsetíně 4 a ve Zlíně 11. Ve většině dětských skupin v městě Zlín je kapacita dětí 12, nejmeně potom 9 dětí. Jedna je specializovaná na Montessori pedagogiku (Evidence Dětských Skupin, 2018).

Byl vytvořen projekt "Podpora Implementace dětských skupin". Projekt byl zahájen 1. 1. 2016 a ukončení je plánováno na 31. 12. 2018. Cíle projektu jsou podpora vzniku a fungování dětských skupin, zakotvení systému dětských skupin a jejich kvality a zvýšení dostupnosti kvalitních informací o dětských skupinách (MPSV, 2018).

Vznik asociace dětských skupin

Od března roku 2017 funguje projekt zvaný "Moje dětská skupina". Tento projekt vznikl v rámci neziskové organizace Family and Job, která chce pomoci sladit rodinný a pracovní život. Spolupracuje s rodiči, zaměstnavateli i provozovateli různých zařízení pro péči o předškolní děti, a to i s dětskými skupinami. Odborníci z tohoto projektu nabízejí služby jako konzultace z metodické oblasti nebo konzultace o provozu dětské skupiny. Jejich služby zahrnují např.: právní poradenství, účetní poradenství nebo zajištění zápisu dětské skupiny do evidence poskytovatelů. Ze Zlínského kraje je zapojena jedna dětská skupina (Moje dětská skupina, 2018).

1.3 Soukromé instituce

Je to další nabídka předškolního vzdělávání pro rodiče, než mateřská škola a dětská skupina.

Firemní předškolní zařízení

Jsou školskými zařízeními zřízenými a provozovány podle školského zákona, stejně jako veřejné mateřské školy. Zřizovatel firemní mateřské školy v případě splnění zákonných podmínek a hodnocení školní inspekce může podat žádost o zapsání do rejstříků škol. Zařízení jsou určena dětem od tří do sedmi let věku. Jsou určeny především dětem pracovníků firmy, která ji zřizuje. Musí mít vytvořen vlastní školní vzdělávací program (Pemová, Ptáček, a kol. 2013).

Zařízení provozovaná dle živnostenského zákona

V živnostenském zákoně jsou uvedeny dvě živnosti, které lze pro tyto zařízení využít. Rozdíl mezi nimi spočívá ve věku dětí. V případě, že jsou zde děti starší tří let, jedná se o živnost volnou. Je-li zde dítě mladší tří let, jedná se o živnost vázanou. Zákon vymezuje okruh profesí pečovatelů, nikoliv však třeba počet dětí na jednoho pečovatele apod. (Pemová, Ptáček, a kol. 2013).

Mikrojesle

Je to služba, která není v české republice ukotvena legislativně. Mikrojesle fungují jako veřejná služba péče o dítě. Jsou založeny na stejné bázi, jako je dětská skupina, tedy jako služba neziskového charakteru. Rozdíl od dětské skupiny je ten, že v mikrojeslích je péče určována dětem od šesti měsíců do čtyř let. Kolektiv tvoří maximálně 4 děti na 1 pečující osobu. Služba je stavěna na individuálním charakteru a shoduje se s věkovými potřebami každého dítěte. Mikrojesle by měly mít zajištěn provoz 5 dní v týdnu a minimálně 8 hodin denně (Webové stránky MPSV, 2018).

2 ODLIŠNÉ A SHODNÉ ZNAKY MATEŘSKÉ ŠKOLY A DĚTSKÉ SKUPINY

Tato kapitola se zabývá tématem dvou hlavních předškolních institucí popsaných v předešlé kapitole. Zobrazují se nejdůležitější rozdíly, které můžeme pozorovat. Největší rozdíly můžeme vidět v plánech nebo programech, podle kterých se dané instituce řídí. Dalším velkým rozdílem je vzdělání a kvalifikace osob pracujících v zařízeních. Jsou ale i aspekty, které mají obě instituce stejné, jako například věk dětí, filozofický cíl nebo taky vzdělávání.

2.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání vs. Plán výchovy a péče

Rámcový vzdělávací program

Je to dokument, se kterým jsme se mohli poprvé setkat v roce 2001. „*Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení.*“ (RVP PV, 2018, s. 5) Nejnovější verze a úpravy se datují na začátku roku 2018, a to přímo 1. 1. 2018 (RVP PV, 2018).

Z RVP PV vychází Školní vzdělávací program (Dále jen ŠVP), který si stanovuje každá mateřská škola sama. „*Je zhotoven na základě RVP PV a je podkladem pro vlastní vzdělávací nabídku v mateřské škole. Je zformulován do integrovaných bloků, realizovaných s dětmi. Mají být srozumitelné a užitečné dětem.*“ (Splavcová, Kropáčková 2016, s. 70) Z ŠVP se dále zhotovuje Třídní vzdělávací program (dále jen TVP), který zhotovuje vždy učitelka nebo ředitelka pro danou třídu mateřské školy. Zahrnuje plánování, realizaci s evaluací vzdělávacích činností v konkrétní třídě. Obsahová část TVP nemůže být připravována na celý školní rok dopředu, bude vznikat s postupem času. Učitelky připravují postupně, stanovují jeho cíle a činnosti tak, aby upevňovaly poznatky minulé a aby podpořily získávání poznatků nových (Váchová, In. Svobodová a kol., 2010).

Plán výchovy a péče

Je v kompetenci každé dětské skupiny, aby zpracovala plán výchovy a péče, kterým se budou řídit pečující osoby při přípravě programu a aktivit pro děti. Chod dětských skupin podtrhuje socializaci dětí a začlenění se do vrstevnické skupiny s ohledem na individuální přístup pečující osoby k dítěti. Tento plán by měl definovat podmínky a požadavky pro činnost dětské skupiny a měl by v sobě nést nejdůležitější složky výchovy čili rozumovou, pracovní, estetickou, mravní a tělesnou. Činnosti a aktivity, které jsou naplánovány a budou realizovány, by měly být obsaženy alespoň z části, také obvykle najdeme tematické oblasti, kterým se budou pečující osoby s dětmi zabývat. Obsah plánu výchovy zákon o dětské skupině nestanovuje, to je plně v kompetenci poskytovatele (rodina, příroda, cestování, lidské tělo apod.). Plán výchovy a péče by měl být zpřístupněn rodičům na nějakém viditelném místě, nejlépe v šatně (Dětská skupina, 2018).

2.2 Učitelka vs. Pečující osoba

Učitelka

„Osoba podněcující a řídící učení jiných osob, vzdělavatel. Jeden z hlavních aktérů vzdělávacího procesu, profesně kvalifikovaný pedagogický pracovník, vykonávající učitelské povolání. Učitel spoluvytváří edukační prostředí, klima třídy, organizuje a koordinuje činnosti žáků, řídí a hodnotí proces učení a jeho výsledky.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013 s. 326) Učitel mateřské školy v současné době potřebuje minimálně středoškolské vzdělání s maturitou v oboru učitelství pro mateřské školy.

Dle zákona č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů patří učitel do společenství tzv. pedagogických pracovníků. V tomto případě je pedagogický pracovník ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost. Tento zákon se však vztahuje pouze pro mateřské školy, které jsou zřizovány podle školského zákona (Syslová, 2017).

Pečující osoba

Výhodou dětské skupiny je fakt, že pracovat zde nemusí „kvalifikovaná učitelka“. Pracují zde tzv. chůvy, pečovatelky nebo taky vychovatelky. Požadovaná kvalifikace pečujících osob pro práci v dětské skupině je pedagogické (MŠ, ZŠ – 1. st.) nebo zdravotní vzdělání, vzdělání v sociální oblasti, nebo profesní kvalifikace chůvy (MPSV, 2014).

Dále mohou pracovat zaměstnanci, kteří mají následující kvalifikace: Zdravotnická oblast - všeobecná sestra, zdravotní asistent anebo ošetřovatel či zdravotní záchranář, nebo samostatný lékař. V sociální oblasti se může jednat o sociálního pracovníka nebo pracovníka v sociálních službách. „*Pečující osoby zároveň musí být proškoleny v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví a požární ochrany. Také absolvují kurzy a školení k dalšímu zvyšování své kvalifikace.*“ (Dětská skupina, 2018, s. 13)

2.3 Společné znaky

Obě tyto předškolní instituce, kterými se ve druhé kapitole zabývám, nemají jen rozdílné znaky, ale taky společné. Například to je věk dětí, filozofický cíl, zaměření činností anebo zaměření na osobnost dítěte a její všestranný rozvoj.

Věk dětí je v obou organizacích v podstatě na stejné úrovni. Podle Splavcové, Kropáčkové (2016) do mateřské školy lze přijímat děti od dvou let. Dvouleté dítě má stejné podmínky přijetí jako ostatní děti ve věku tři až šest let. V dětské skupině jsou děti přijímány již od jednoho roku věku do začátku školní docházky. Důležité jsou taky další aspekty jako například pravidelné očkování. Jako v mateřské škole je potřeba, aby byly děti řádně očkovány, jinak nebudou přijaty.

Obě tyto organizace se zaměřují na osobnost dítěte a její všestranný rozvoj. „*Každý správně založený pedagogický proces respektuje polaritu mezi dítětem (učícím se subjektem) a uspořádanými prvky světa, který dítě obklopuje (objektem). Pedagogická činnost pak je chápána jako činnost, v níž dochází ke kontaktu mezi dítětem a světem, který ho obklopuje. Je to činnost, která navozuje jejich setkání.*“ (Torsten Harbo, 1991) Obě instituce se věnují dítěti jako osobnosti. Učitelé nebo pečující osoby by měly volit činnosti takové, aby rozvíjely dítě ve všech spektrech.

Jedním z dalších společných znaků je vzdělávání. Můžeme jej rozdělit na vzdělávání formální a neformální.

Formální vzdělávání podle Průchy, Walterové a Mareše (2013) se realizuje ve vzdělávacích institucích (školách), jejichž cíle, funkce, obsah prostředky a způsoby hodnocení jsou vymezeny legislativou. Formální vzdělávání můžeme vidět v mateřských školách. Jsou to každodenní činnosti řízené učitelkou, které vybírá v závislosti na dokumentech právně daných.

Neformální vzdělávání je „*organizované vzdělávání, ovšem realizované mimo formální vzdělávací systém.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 170) V tomto případě se odehrává v dětské skupině. Jak jsem ve výše zmíněné kapitole uvedla, dětská skupina nemá právně vymezený obsah vzdělávacího obsahu a činnosti jsou čistě na výběru pečujících osob.

To, co ze vzdělávání mají obě instituce společné, jsou vzdělávací postupy. Ty se v mateřské škole i dětské skupině odehrávají každý den. Vzdělávací postup je cílevědomá, organizovaná a záměrná aktivita dospělé osoby odehrávající se při interakci s dítětem.

Jak můžeme vidět, i vzdělávání jde rozlišit na dva protipóly. Ovšem i když má každé svou definici, odehrává se i v mateřské škole i v dětské skupině. Postupy, které probíhají, se vybírají v závislosti na dětech.

3 PŘEDŠKOLNÍ INSTITUCE V ZAHRANIČÍ

Tuto kapitolu jsem popsala z důvodu porovnání předškolního vzdělávání u nás a v cizích zemích. Budu se zabírat všemi institucemi, které daná země nabízí a o obecnějších informacích o vzdělávacích systémech zemí. Také popisují cíle vzdělávání a procento docházky dětí do předškolních zařízení.

3.1 Švédsko

Hlavním cílem švédské strategie výchovy dětí raného věku a péče o ně je podpora demokracie, solidarity a odpovědnosti. Ve švédské škole je základní zásadou integrace dětí, které mají potíže s učením. Úřad ECEC se zabývá zlepšováním kvality ve sféře vzdělávání. Správným přístupem zlepšování kvality může být například dobře navržené a vyvážené kurikulum. Společný rámec kurikula pomáhá zajistit stejnoměrnou úroveň kvality v různých formách poskytování a pro různé skupiny dětí. Tento rámec pomáhá zaměstnancům objasnit jejich cíle, jejich pedagogické postupy a zaměřit se na nejdůležitější aspekty vývoje dítěte, a adekvátně na ně reagovat (Taguma, Litjens, Makowiecki, 2013).

Podle Sheridan, Williams, Sandberg (2013) je průměrná doba strávená v předškolním zařízení na dítě 30 hodin týdně. Děti jsou často organizovány buď do třídy batolat (1-3 roky) a starších skupin (3-5 let), nebo sourozenců (1-5 let). Obce nebo města jsou povinna zajistit předškolní vzdělávání pro děti tohoto věku, v případě že jejich rodiče studují nebo chodí do práce. Je povinná devítiletá školní docházka (Splavcová, Kropáčková, 2016).

Průcha (2017, s. 236) uvádí „*že v důsledku vysoká zaměstnanosti matek je participace dětí od raného věku vysoká. U dvouletých dětí je to asi 88 % populace, a v přípravné třídě 96 % dětí.*“

3.1.1 Mateřské školy a otevřené mateřské školy

Mateřské školy (tzv. *förskoly*) mohou navštěvovat děti ve věku od jednoho roku do pěti let. Pokud jsou děti, jejichž rodiče jsou nezaměstnaní nebo na mateřské dovolené, mají právo navštěvovat mateřskou školu alespoň 15 hodin týdně. „*Hlavním cílem mateřské školy je utvářet základ pro celoživotní učení a zajistit návaznost na základní školu.*“ (Ježková, Dvořák, Greger, Daun, 2011, s. 56) Děti jsou rozděleny do menších skupin. Skupiny jsou v počtu od patnácti do dvaceti dětí. Skupiny jsou věkově heterogenní. Se skupinou pracují vždy 3 dospělí, kteří jsou s dětmi po celou dobu dne.

Otevřené mateřské školy

Ježková, Dvořák, Greger, Daun (2011) uvádí, že v otevřených mateřských školách (tzv. *öpen förskoly*) pracují rodiče nebo opatrovatelé oprávnění k výchově, i s personálem vzdělaným právě pro oblast vzdělání a výchovy dětí v rodinách. Děti tráví čas s rodiči (mohou i bez nich) tři hodiny denně pět dní v týdnu. Tyto školy nemají žádnou sdělovací povinnost. Také fungují zařízení denní rodinné péče (tzv. *familjedaghem*), kde mohou rodiče přijmout do své rodiny na určitou dobu jiné dítě.

3.1.2 Předškolní třída

Předškolní třída je nepovinná. Představuje první stupeň švédského vzdělávacího systému a přebírá tak funkci mateřské školy. Tuto třídu navštěvuje většina dětí šestiletých. Na rozdíl od mateřské školy se zde vyučuje. Cílem je umožnit dítěti plynulý přechod do základní školy. Neplatí ovšem vyučovací osnovy ani rozvrh hodin (Moravcová, Portál RVPPV, 2006).

3.1.3 Soukromé mateřské školy

Pro soukromé mateřské školy je typická různorodost profilu a velká pestrobarevnost pedagogických metod (Montessori, waldorfské školy, atd.). Soukromá mateřské školy jsou převážně malé a vyskytují se zejména ve větších městech. Učitelé v soukromých školách hledají alternativy vývoje a osobnostního rozvoje. Soukromé školy mohou vybírat školné, musí však být považováno za přiměřené. Tato částka nesmí tvořit více než dvě až tři procenta měsíčního platu rodičů (Ježková, Dvořák, Greger, Daun 2011).

Svémi vlastními slovy bych uvedla, že švédské vzdělávání je zajímavé ze směru pojetí předškolního vzdělávání. Velice kladný dle mého je ten fakt, že i když rodiče musí platit za soukromou školu, je to stále jen malé procento z jejich platu. Na úkor toho je více mateřských škol a více pracovníků. Je tedy lepší a větší individuální přístup k dítěti než například v České republice, kde je zpravidla až 25 dětí a učitelky se střídají. A důležité je taky to, že každé dítě má mít ve vzdělávání stejnou příležitost bez ohledu na to, kde a za jakých podmínek žije.

Z druhé strany si myslím, že švédské školství je velmi podobné tomu českému. Z hlediska povinné školní docházky, kdy v obou zemích je devět let. Dalším faktorem je rozdělení školního vzdělávání. V obou zemích je velmi podobné. Proto mi bylo švédské vzdělávání tak blízké.

3.2 Německo

Jelikož má Německo 16 spolkových zemí, každá z nich má právo na vlastní organizaci a fungování školství. Je ovšem nadřazena jedna spolková ústava, která stanovuje základní a společné pojetí věci vzdělávání. Podle Ježkové, Koppa, Janíka (2008, s. 61) „*Ve většině spolkových zemí spadá předškolní výchova do kompetence ministerstva sociálních věcí, pouze několik do ministerstva školství.*“ Vzdělávání na státních školách se neplatí, v předškolních zařízeních jsou ale povinné poplatky, které závisí na příjmu rodičů. Ve východní části Německa je participace vyšší než v západní části (Průcha, 2017).

Loudová Stralczyńska (2012, s. 73) uvádí „*Cílem předškolních zařízení je podporovat rozvoj dítěte tak, aby postupně došlo v odpovědnou osobnost schopnou zařadit se do společnosti. Zařízení mají podporovat výchovné úsilí rodiny a umožnit skloubení zaměstnání rodičů s výchovou dítěte.*“

Podobně jako ve Švédsku je i v Německu důležitý faktor, který klade důraz na pomoc rodičům skloubit pracovní povinnosti s výchovou potomka. Také je oproti České republice pozitivní faktor a to ten, že platba za předškolní zařízení je závislá od platu rodičů.

3.2.1 Zařízení pro děti do tří let

Jesle (tzv. *Krippe*) pro děti do 3 let, působí buď jako samostatná instituce, nebo jako jeslové skupiny v domácím prostředí. Chůvy, které jsou pro péči o děti od 0-3 let, mají většinou na starost skupinky po čtyřech až pěti dětech a to přímo ve svých domovech. Musejí ale projít specializovaným výcvikem (Chmelová, Radilová, 2015).

3.2.2 Mateřské školy

Brdek a Vychová (2004) uvádí, že mateřská škola (tzv. *kindergarten*) je pro děti od tří let věku do přechodu do základní školy. Od roku 1996 mají všechny matky zákonné právo na zařazení dítěte v mateřské škole, reálně ale jsou velké problémy s umístěním všech dětí.

Mateřské školy poskytují péči, ale za posledních 20 let je požadováno posílení vzdělávání. Kvalita je stanovena na státní úrovni, jsou jen menší drobnosti jako velikost skupiny nebo stavební normy. Je kladen důraz na rozvoj dítěte v samostatnou a odpovědnou osobnost. Mateřská škola se nemusí platit (Biedinger, 2011).

„Často vznikají věkově heterogenní třídy. Nad skupinou zajišťuje dozor minimálně jeden pracovník s odpovídajícím vzděláním a jeden pomocník. Průměrný počet dětí na jednoho učitele je zde 12.“ (Chmelová, Radilová, 2015, s. 17)

Jako pozitivum spatřuji, že v německých zemích rozvíjí u dětí jejich silné stránky, zájmy a znalosti. Oproti tomu v České republice se snaží učitelky děti spíše doučit to, co neví nebo nezvládají, aby byli vhodně připraveni na vstup do základní školy.

3.2.3 Školní mateřské školy

Průcha (2017, s. 129) uvádí že „školní mateřské školy (tzv. schulkkindergarten) jsou zařízení pro děti, které dosáhly věku šesti let, nejsou ale zralé pro vstup do školního vzdělávání. Tento typ je také označován jako přípravná třída. Podobným zařízením jsou přípravné třídy pro děti ve věku pěti let, které se mají připravit na to, aby byly schopny vstoupit do primární školy ve věku šesti let.“

Dle mého vlastního názoru mohu uvést, že německý školní systém je velmi rozsáhlý. Vybrala jsem si jej už proto, jelikož se německá země skládá ze šestnácti spolkových zemí, které nemají jasně upravené zákony pro vzdělávací systémy. Na rozdíl od České republiky, kde to funguje v každém kraji stejně. Také je zajímavé to, že se liší participace dětí do předškolních zařízení ve východní a západní části Německa. Určitě bych chtěla zvýšit tzv. přípravné třídy. Myslím si, že jsou vhodnější pro děti, které ještě nejsou zralé pro vstup do základní školy, než například být stále s dětmi, které jsou mladší. Je to pro děti více zajímavé a mohou se více rozvíjet, než kdyby byly zpět ve třídě s mladšími a méně vyzrálými dětmi.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 STRATEGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V praktické části využiji poznatky, které jsem získala v části teoretické.

4.1 Cíle výzkumného šetření a metodologický postup výzkumu

Pro svou práci jsem si zvolila tři cíle:

- Objasnit jak probíhá vzdělávání dětí v dětské skupině;
- Objasnit jak probíhá vzdělávání dětí v mateřské škole;
- Porovnat procesy vzdělávání dětí v mateřské škole a dětské skupině.

Pro svůj výzkum jsem zvolila kvalitativně orientovaný výzkum. Využila jsem participačního pozorování. Podle Hendla (2016, s. 197) „*je ním možné popsat co se děje, kdo nebo co se účastní dění, kdy a kde se věci dějí, jak se objevují a proč.*“ Z mé strany bylo pozorování také přímé, jelikož jsem se přímo účastnila dění v institucích. Druhou metodou byl polostrukturovaný rozhovor, který je vytvořen z předem připraveného seznamu témat a je znám svou vysokou pružností (Švaříček, Šedřová, 2007). Otázky byly nastaveny tak, aby byly participantky vždy schopny odpovědět.

Na začátku jsem oslovila paní ředitelku vybrané mateřské školy, zda bychom mohli v její instituci uskutečnit výzkum. U dětské skupiny byl tento proces zdouhavější. Nejprve jsem pomocí elektronické pošty oslovila 4 dětské skupiny ve Zlínském kraji. Odpověď mi přišla pouze jedna, a s touto dětskou skupinou jsem se tedy domluvila na další návštěvě. Výběr dětské skupiny byl dostupný, u mateřské školy byl záměrný.

První metodu, kterou jsem zvolila, bylo participační pozorování. Pozorovala jsem pracovníky a děti v mateřské škole a dětské skupině. Pozorování bylo prováděno v předem domluvených termínech a to v měsících únor až březen 2018. Při prvním vstupu do institucí jsem byla seznámena nejen s osobami, ale také s prostředím. Dětem jsem byla představena a braly mě jako přirozenou součást jejich třídy. Na začátku pozorování byli participanté obeznámeni s průběhem pozorování, o anonymitě a o tom, že nebude nijak zasahováno do průběhu jejich aktivit.

Časový plán jsem si nastavila na dvacet návštěv. Do mateřské školy jsem tedy docházela deset dní, stejně tak do dětské skupiny. Přicházela jsem vždy ráno, jak se děti scházely, a odcházela po obědě, kdy uléhaly ke spánku. Při těchto návštěvách jsem si zapisovala

terénní poznámky do pozorovacího archu. Jeden pozorovací arch uveden v příloze (viz Příloha PI).

Polostrukturovaný rozhovor byl zvolen jako druhá metoda. Rozhovor jsem realizovala se dvěma učitelkami z mateřské školy a dvěma pečujícími osobami z dětské skupiny. Byl daný seznam otázek a účel rozhovoru. Otázky jsem mohla doplňovat, upravovat nebo měnit jejich pořadí. Vzhledem k předem stanovenému seznamu otázek jsem byla schopna srovnávat výpovědi respondentů.

Rozhovor probíhal vždy poslední den po pozorování. Participantky byly vždy seznámeny s anonymitou rozhovoru a o možnosti kdykoliv rozhovor ukončit. Na úvod jsem se zeptala, zda souhlasí s nahráváním rozhovoru. Poté byly ujištěny, že rozhovor bude hned po přepsání smazán. Přepis jednoho rozhovoru uveden v příloze (viz příloha PII).

Ukázka otázek k rozhovoru:

1. Souhlasíte s nahráváním tohoto rozhovoru?
2. Máte v plánu výchovy a péče/třídním vzdělávacím programu nějaké vzdělávací aktivity?
3. Jaké vzdělávací aktivity používáte?
4. Které vybíráte nejčastěji?
5. Co ovlivňuje váš výběr aktivit?
6. Jak dlouho děti vydrží při aktivitách?
7. Jak děti reagují na vámi zvolené aktivity?
8. Jak u vás probíhá individuální práce s dětmi? Pokud neprobíhá, z jakého důvodu?
9. Jak přizpůsobujete program dětem mladšího věku?
10. Jak přizpůsobujete program dětem smíšeného věku?
11. Co vás nejvíce ovlivňuje při realizaci činností s dětmi?
12. Jaká úskalí vnímáte při činnostech s dětmi?

4.2 Charakteristika participantů výzkumu

Pro výzkumné šetření jsem zvolila jednu třídu v mateřské škole a jednu dětskou skupinu.

Tabulka 1 – Popis participantů

<i>Instituce</i>	Počet dětí	Věk dětí	Podmínky	Vzdělání pracovníků	Počet pracovníků
Třída v mateřské škole	22	3-6 let	Třída má vlastní hernu kde probíhá volná hra dětí nebo činnost s učitelkou. Dále je zde jídelna se stolečky, koupelna pro děti a kuchyň.	Učitelka 1 má středoškolské vzdělání s maturitou. Učitelka 2 má vysokoškolské vzdělání prvního stupně (Bc.) v oboru Učitelství pro mateřské školy.	Je zde jedna učitelka na ranní činnosti s dětmi, druhá přichází kolem 10 hodiny.
Dětská skupina	12	2-3 roky	Je zde jedna velká místnost, ve které probíhá program po celý den, je tu koutek se stolečky pro děti a kuchyňský kout pro přípravu jídla pro děti.	Pečovatelky mají obě vysokoškolské vzdělání prvního stupně (Bc.) v oboru Sociální pedagogika.	Jedna pečovatelka je zde od 7 hodin ráno, druhá přichází v 9 hodin, takže při ranních činnostech jsou vždy obě.

Mateřská škola, ve které probíhalo výzkumné šetření, se nachází ve Zlínském kraji. Je to škola se čtyřmi třídami, které mají heterogenní uspořádání. Do třídy, kterou jsem navštěvovala, docházelo 22 dětí, v průběhu mé návštěvy se jejich počet měnil jen okrajově. Věkově byly ve třídě děti 3-6 let. Šestileté děti byly s odkladem školní docházky. Převládaly děti věku 4-5 let. Bylo zde jedno dítě věku 3 let. Učitelky se střídaly, takže s dětmi po většinu času byla jen jedna. Ty byly ochotny se mnou spolupracovat, takže průběh celé mé návštěvy probíhal hladce. Mateřská škola spolupracuje se základní školou, kam chodí předškolní děti například na ukázkou vyučovací hodiny nebo na divadlo, které pro ně připravili žáci.

Druhá instituce, kterou jsem oslovila, byla dětská skupina, které se rovněž nachází ve Zlínském kraji. Maximální počet dětí v této dětské skupině je 12 a jsou přijímány děti ve věku od 2-6 let. Děti mohou docházet od 7:00 do 17:30. Věkové rozpětí dětí v průběhu mé návštěvy byly 2-3 roky. V dětské skupině se počet dětí může rapidně měnit každým dnem. V průběhu mé návštěvy bylo nejméně dětí šest a nejvíce deset. Skupina dětí se také mění, jelikož rodiče děti nemusí dávat na každý den v týdnu, je každý den skupinka z části jiná než den předchozí. Celý den jsou s dětmi vždy dvě pečující osoby. Pro venkovní návštěvy mají možnosti blízkého lesa a vlastního hřiště za budovou kde sídlí dětská skupina.

4.3 Limity výzkumu

Limitem mého výzkumu byl ten fakt, že při výzkumu byl použit malý vzorek zkoumání, takže výsledky, které jsou dále uvedeny, není možné globalizovat. Pro příště bych zvolila větší vzorek a výzkum bych rozvrhla do většího časového pásma.

Během pozorování jsem se snažila nezasahovat do dění ve třídách z důvodu získání dat, které budou odpovídat realitě. Bohužel se to ne vždy podařilo, jelikož mne děti braly jako přirozenou součást jejich třídy/skupiny a snažily se se mnou navázat kontakt. Snažila jsem se tento jev omezovat na minimum.

Limitem vybrané metody bylo menší zjištění dat. Do budoucna bych využila spíše případové studie, které zachází do hloubky a je více časově náročná. Rozhovory bych zvolila hloubkové, bylo by z nich více důležitých informací potřebných pro mou práci.

A jako nejdůležitější limit jsem shledala ten, že jsem výzkum prováděla jako začátečník. Tudíž jsem při sběru informací pro svůj výzkum neměla dostatek zkušeností jako zkušený výzkumník.

5 INTERPRETACE VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ – POZOROVÁNÍ

Pozorování bylo zpracováno pomocí deskriptivní analýzy dat, neboli popisné. Zvolila jsem si sledované kategorie a ty jsem následně zaznamenala do tabulky. Jednotlivé oblasti jsem dále rozepsala a porovnávala obě instituce. Pozorovací archy byly přepsány do elektronické podoby. Z těchto archů mi vznikly kategorie, které jsem zapsala do tabulky. Kategorie byly následně popsány pro obě instituce a srovnány.

Tabulka 2 – Popis kategorií

<i>Instituce</i> <i>Oblasti sledování</i>	Třída v mateřské škole	Dětská skupina
Režim dne	6:30 – 8:30 Příchod dětí a volná hra 7:45 Snídaně 8:30 – 9:00 Činnosti s učitelkou 9:15 – 9:45 Svačina a příprava na pobyt venku 10:00 – 11:00 Pobyt venku 11:15 Oběd	7:00 – 8:30 Příchod dětí a volná hra 8:30 Snídaně 9:00 – 9:30 Společné činnosti 9:40 – 9:50 Svačina a příprava na pobyt venku 10:00 – 11:00 Pobyt venku 11:20 Oběd
Preferované činnosti	Pohybové hry - Malba tuší - Práce s lepidlem - Vyprávění v kruhu - Pantomima - Naučení básně - Relaxace - Zpívání písní - Práce s pracovními listy	- Práce s plastelínou - Hraní na hudební nástroje - Prstové barvy - Zpívání písní - Společné hraní - Nacvičené tanečky na známou píseň - Pohybové aktivity - Tvořivé činnosti
Pomůcky	- Pomůcky, které si děti samy vyrobí - Klavír - Tuž - Předměty vytvořené učitelkou	- Orffovy nástroje - Míčky - Molitanový nábytek - Kreativní předměty pro tvoření - Plastelína - Šátek
Motivace k činnostem	- Magický štětec pro kreslení - Sněhulák Honza - Změna činnosti - Vidina medaile - Nabídka aktivit na následující dny - Zajímavé témata v kruhu	- Motivace k činnostem písní - Intonace hlasu - Nabídka nové zkušenosti - Svobodná volba - Neustálá konverzace, co se bude dít - První seznámení s předměty a činnostmi

Režim dne

V mateřské škole, kterou jsem navštěvovala, se po dobu deseti dní režim nijak zásadně nelišil. Příchod dětí je od 6:30 ráno. Podle pravidel této školy by se děti měly vodit do 8:30, pozdní příchody by mohly narušit aktivity, které jsou naplánovány. Děti, které přicházejí do 7:45, snídají spolu u stolečku a čekají, dokud všichni nedojí, aby si mohly jít hrát. Děti, které přicházejí později, mají možnost posnídat jednotlivě. Při volné hře dětí, která probíhá ráno, učitelka děti kontroluje, aby nevznikly spory. Při tom vyplňuje docházku a další potřebné papíry. Kolem 8:30 začínají děti pomalu uklízet hračky. Jakmile jsou hračky uklizeny, začínají činnosti vedené učitelkou. Dá se říci, že ve většině případů, to jsou řízené činnosti. Tyto činnosti mají časový rozsah kolem 20 až 40 minut. Každým dnem se časová nabídka těchto aktivit mění v závislosti na náročnosti činností, pozornosti a náladě dětí. Tato třída byla heterogenní, ale byly spíše děti předškolního věku, činnosti trvaly i 35 minut. Následně po ukončení činností proběhla svačina, kdy starší děti jídlo roznášely. Kolem 10 hodiny se třída odebrala do šatny a následně ven. Děti měly možnost hrát si samostatně na zahradě a učitelky na ně dohlížely. Pokud nebyla možnost jít ven kvůli nepříznivému počasí, řízená činnost se protáhla, nebo měly děti možnost si déle hrát samovolně. V 11 hodin děti společně obědvají a následuje spánek.

Dětská skupina má nastaven příchod dětí od 7:00 ranní. Ráno je zde jedna pečovatelka, druhá přichází v závislosti na směně. Až do 8:30 probíhá volná hra. Jelikož tuto dětskou skupinu, kterou jsem si vybrala, navštěvovaly děti ve věkovém rozmezí dva až tři roky, volná hra probíhala většinou s pečovatelkami. Jedna pečovatelka ráno připravovala snídani pro děti a druhá si s nimi hrála. Rodiče mají možnost vodit děti v čase, který jim nejvíce vyhovuje. Některé děti přicházely například v 9 hodin. V 8:30 probíhá snídání se všemi dětmi. Po snídání si děti ještě chvilku hrají, buď samy, nebo jejich hry korigují pečovatelky. V rozmezí 9 hodiny se hračky uklidí a přicházejí činnosti, které řídí pečovatelky. Ty mají dobu trvání okolo 15 až 25 minut. A to hlavně v závislosti na výběru činností, děti jsou velmi malého věku, takže neudrží pozornost déle než 25 minut. Po ukončení těchto činností se děti posadí na molitanový nábytek, a pečovatelka jim rozvává svačinu. I v nepřízni počasí se snaží jít alespoň na 45 minut ven, pokud to jde, jsou činnosti zkráceny a jde se ven na delší dobu. Před 10. hodinou se jde ven, je možnost návštěvy lesa hned za prostory dětské skupiny, což děti uvítají. Následně na cca 20 minut je přesun na vlastní hřiště, kde si děti hrají. Po 11. hodině přichází oběd. Po obědě jsou děti uloženy do postýlek.

Srovnání mateřské školy a dětské skupiny

Režim dne, který je stanoven v obou institucích, se zásadně neliší. Děti potřebují alespoň základ režimu, a pokud mají být připraveny na vstup do mateřské školy, dětská skupina je na něj dobře připravuje. Nejvíce aktivit je v časovém rámci, který následuje po snídani a před odchodem ven, kolem 9. až 10. hodiny a to jak v mateřské škole, tak v dětské skupině. Stanovený režim dne je flexibilní. Každý den je jiný a vše se odvíjí od dětí. Pokud nejsou děti v dobrém rozpoložení, nebo je jediný, třeba i menší problém, časový plán se hned mění. Nemůžeme tedy říct, že by byl režim dne stanoven v obou institucích rozdílně nebo stejně. Je snaha o dodržení, ovšem ne vždy je to možné.

Preferované činnosti

Jako nejvíce preferované činnosti bych mohla v mateřské škole uvést pohybové hry. Učitelky je volily většinou na začátek všech činností, aby se děti vyřádily, a následně udržely pozornost. Byly taky voleny mezi činnostmi, kdy děti ztrácely zájem. Malba tuší se za dobu mé návštěvy opakovala asi 2x. Šlo vidět, že děti láká hlavně vidina toho, že na pomalovaný papír mohou následně kreslit zmizíkem, a vytvoří tak něco zajímavého. Práce s lepidlem je součástí skoro každé výtvarné činnosti. Děti rozvíjí jemnou motoriku. Učitelka je vždy lehce navedla jak lepidlo správně použít, a děti pracovaly samy. Na začátek týdne je vždy vyprávění v kruhu o tématu, které se bude následující týden probírat. Tato aktivita ovšem neměla dlouhého trvání, neboť děti sezení nebavilo. Učitelka tedy kruh prolínala již zmíněnými pohybovými hrami. Kruh se také využíval pro reflexi celého týdne. Pantomima je vždy oživením celé nabídky aktivit. Děti se vyřádily a dokázaly prokázat svoji hereckou stránku. Činnosti jako naučení básničky nebo písničky, a jejich následné opakování, jsem viděla každý den. Děti se jeden den naučily báseň a následně každý den si ji zopakovaly pro upevnění. Jelikož v této třídě byly hlavně děti předškolního věku, učitelka s nimi velmi často pracovala s pracovními listy. Vybírala vždy takové, které děti budou rozvíjet v grafomotorice a jemné motorice. Předškoláci s nimi nejvíce pracovali v době spánku, kdy ostatní děti spaly. Pokud se s listy pracovalo se všemi dětmi, měla učitelka vždy jednodušší a složitější verzi.

V dětské skupině bylo nejčastější tvoření. Aby měly děti co pověsit na nástěnku, nebo vzít domů rodičům, se nejčastěji používaly prstové barvy. Děti měly jinou možnost než jen kreslení pastelkami nebo štětcem. Mezi další tvořivou činnost patřila práce s plastelínou. Děti mohly vyrobit, co chtěly. Měly možnost si vzít plastové nádoby a pomo-

cí něj tvořit. Další velmi oblíbenou aktivitou dětí bylo hraní na Orffovy nástroje a do toho zpívání písní. Každé z dětí mělo možnost vybrat píseň, kterou budou spolu hrát. Společné hraní pečovatelek s dětmi bylo na denním pořádku. Pečovatelky vymyslely, že si s dětmi budou posílat autíčko po třídě. Postupně se přidaly všechny děti a začaly u toho spolu zpívat písničky nebo recitovat básničky. Takto to pokračovalo, dokud děti neztratily zájem a nezačaly postupně odcházet. Z pohybových aktivit jednou nebo dvakrát týdně pečovatelka zapnula CD přehrávač a následoval společný tanec na písně, které děti znaly. Jiné pohybové aktivity byly hlavně pro rozvoj hrubé motoriky.

Srovnání mateřské školy a dětské skupiny

Při srovnání jednotlivých aktivit můžeme vidět ten fakt, že jsou vždy přizpůsobeny potřebám dětí. Činnosti prováděné v mateřské škole jsou více řízené. V dětské skupině jsou činnosti spíše založeny na společném hraní i s pečovatelkami. Největší rozdíl je ten, že v mateřské škole je častá práce s pracovními listy. To v dětské skupině nevidíme. Děje se to hlavně z důvodu věku. Jelikož mateřskou školu navštěvují nejvíce děti předškolního věku, jsou pracovní listy potřebné. U mladších dětí v dětské skupině nejsou tak zbytné. Srovnáním preferovaných činností můžeme vidět fakt, že činnosti jsou sice výběrově jiné, ale stále si kladou stejný cíl. Nejdůležitější je v obou institucích komplexní rozvoj dítěte.

Pomůcky

Mateřská škola byla na pomůcky velmi bohatá. Děti mají možnost výběru z mnoha druhů. Děti měly za úkol vzít obyčejný list papíru a zmačkat ho. Jelikož bylo jeden týden téma olympiády, dokázal se tento papírový míček využít asi v pěti případech. Pro pohybové činnosti a aktivity učitelka využívala klavíru, který byl ve třídě, nebo bubínku, na který děti reagovaly. Jak jsem již zmínila, tuší, děti malovaly několikrát za dobu mé návštěvy, je to sice tradiční pomůcka pro malování, děti ovšem nejvíce zaujala. Učitelka taky velmi často nosila předměty, které ona sama vyrobila. Například brusle z obalů na kapesníky. Kreativita učitelky nekladla meze.

V dětské skupině byly bezpochyby nejvíce používány malé hudební nástroje. Nejvíce Orffovy. Pečovatelka nechala děti s nimi chvíli pohrát a následně je využívaly při zpívání písní. Velmi oblíbené pomůcky byly molitanové kostky, které měly. Využívaly se i při činnostech společných, děti na nich seděly při svačině, nebo jim z nich pečovatelky postavily domeček. V tomto domečku si potom děti hrály s míčky, které házely do koše, nebo je sbíraly podle barev do šátku. Šátek byl využíván hojně, používal se více činností a byl

velmi všestranný. Pro tvořivé činnosti bylo nejčastěji využíváno prstových barev nebo plastelíny. Jednou z činností bylo tiskání bramborových razítek.

Srovnání mateřské školy a dětské skupiny

Srovnáním nabídky pomůcek v mateřské škole a dětské skupině nahlížíme hlavně do kreativity učitelek a pečovatelek. Mateřská škola většinou nabízí klasické pomůcky, které jsou dětem známé. Zajímavé jsou pomůcky, které samy vytvoří děti nebo učitelky. V dětské skupině vidíme pomůcky, které jsou nejvhodnější jejich věku. Největší pestrost pomůcek je nabízena při tvořivých činnostech. Největším rozdílem je využití Orffových nástrojů, které je v dětské skupině čtenější.

Motivace k činnostem

Nejlepší motivací v mateřské škole pro děti byla nabídka aktivit, co je za celý týden čeká. Učitelka vždy dětem pověděla, co budou dělat, a tak se děti těšily. V závislosti na to jim slíbila na konci týdne medaili za odvážné chování, a děti se proto celý týden snažily mírnit své chování. Při ranním kruhu učitelka dokázala zvolit správné téma a podat ho tak, aby dětem přišlo zajímavé. Vždy k tomu použila nějakou rekvizitu, které dětem toto téma představila. Děti odpovídaly na její otázky, a následně po skončení činností si o daném tématu samy vykládaly. Když už děti začaly ztrácet pozornost při jakékoli činnosti, učitelka vždy zaměnila činnost. Změna činnosti děti nenásilně přinutila k pozornosti. Při výtvarné činnosti děti motivovala výsledkem, který bude jistě povedený, a rodiče z něj budou mít radost. Holky například magickým štětcem, který zakouzlí jezero a chlapce vybarvením oblíbeného sportovce.

V dětské skupině bylo vždy nejlepší motivací pečovatelky zazpívání písně. Když v jakékoliv situaci začala zpívat, děti upoutala a přišly k ní, aby zjistily, co se děje. Jak upoutala jejich pozornost, nikdy nekončila konverzace. Stále se děti ptala, co by chtěly dělat a dávala jim volbu výběru. Kdo se nechtěl účastnit jakékoliv činnosti, tak nemusel. Děti si mohly hrát samy, ovšem bez rámusu. Když jim pečovatelky ovšem nabídly, že si zkusí něco, co ještě nedělaly, tak je to zaujalo, a vždy se zapojily skoro všechny děti. Při práci s Orffovými nástroji se děti s nimi na začátek seznámily. Chvíli si s nimi hrály, potom začala činnost. Tak to bylo i při práci míčky. Když děti přestaly poslouchat, pečovatelky ztišily svůj hlas, a potom ho zase zesílily, aby si upoutaly pozornost dětí.

Srovnání mateřské školy a dětské skupiny

Ve srovnání motivace k činnostem vidíme rozdíly. V mateřské škole je nejvíce užívanou motivací nabídka aktivit, které jsou připraveny pro následující týden. Děti se takto těší, co přijde. Oproti tomu v dětské skupině je nejlepší motivací ke všemu zpěv písní. Pokud děti slyší píseň, hned se zapojí ke všemu, co se děje. Tento rozdíl je v tom, že v mateřské škole probíhá více povídání v kruhu, kdežto v dětské skupině je komunikace přes celý čas činností. Motivace v obou institucích vidím velmi kladně, pokaždé se zapojila většina dětí, a kdo nechtěl, nemusel.

6 INTERPRETACE VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ – ROZHOVOR

Rozhovory byly prováděny se dvěma učitelkami a dvěma pečujícími osobami, pro všechny byl stanoven stejný rozhovor. Rozhovory byly přepsány do elektronické podoby pomocí transkripce. Následně byly zpracovány pomocí otevřeného kódování. Pro každou instituci mi vzešly kategorie. Každá kategorie byla následně popsána. Na závěr je komparace obou institucí.

Do tabulky jsem zapsala označení pracovníků, o kterých se zmiňuji v textu.

Tabulka 3 – Označení pracovníků v textu

Učitelka 1	U1
Učitelka 2	U2
Pečovatelka 1	P1
Pečovatelka 2	P2

6.1 Mateřská škola

V této kapitole si popíši interpretaci výzkumných zjištění z rozhovoru z mateřské školy. Vznikly mi kategorie, které byly následně rozepsány.

Schéma 1 – Data zpracovaná z mateřské školy

Komplexní rozvoj

U této kategorie se budu zabývat rozvojem dítěte. Jak obě učitelky udávaly, je důležité dítě rozvíjet celkově. Učitelka (U1) uvedla: „*My se snažíme v tom týdnu vybrat všechny činnosti, aby se dítě komplexně rozvíjelo, ale vlastně v tom týdnu, protože máme divadla, máme sportovní aktivity, tak se vždycky nestihne úplně všechno, ale opravdu se snažíme, aby ty aktivity v týdnu byly zahrnuty úplně všechny, takže by se dalo říct, když se takhle zamyslím, že se snažíme, aby tam byla ta výtvarná výchova, hudebka, vždycky se naučíme k tomu tématu nějakou básničku, nějakou hru k tématu.*“ Učitelka (U2) jen potvrdila výrok první učitelky, snaží se, aby byla alespoň jednou zahrnuta výtvarná činnost, pohybová činnost nebo básničky a písničky. Snaží se se to zahrnout vždy vše, ale pokud mají naplánovanou návštěvu divadla, tak to nejde. Můžeme vidět, že se učitelky snaží rozvíjet dítě komplexně, i když někdy je s tím problém, snaží se zařazovat takové aktivity, které dítě rozvíjí ve všech směrech.

Milujeme pohyb

Kategorie s názvem "milujeme pohyb" je odvozena z názorů učitelek, že děti nejvíce baví pohybové činnosti. Proto je učitelky nejvíce zařazují do jejich činností. Učitelka (U1) řekla: „*Tak já bych řekla, že je baví tělesná výchova, ty pohybovky, ale jelikož v třídě není moc prostor, tak je to trochu složitější je více korigovat, aby se nic nestalo, takže často děláme opičí dráhy, to je hodně baví.*“ Můžeme tedy vidět, že děti se rády vyřadí při pohybových činnostech. Druhá učitelka (U2) jen potvrdila názor první učitelky a uvedla: „*No tady v té třídě asi hlavně ten pohyb. Proto ho i zařazujeme každý den, protože ty děti to velmi baví. Nedokáží se udržet na chvíli na jednom místě, takže ty činnosti jsou všechny prolínány tím pohybem. A když máme nějaké hry například opičí dráhy, tak to je pak ve třídě velká radost.*“ V této třídě tedy děti upřednostňují pohybové činnosti, například před výtvarnými.

Činnosti pro všechny

V této kategorii můžeme vidět, že učitelky se snaží činnosti přizpůsobovat tak, aby byly zvládnutelné pro děti různého věku. Jak pro mladšího, tak staršího. Názor učitelky (U1) byl takový že: „*Tak vymýšlíme takové aktivity, aby to bylo poutavé i pro ně, aby to nebylo tolik náročné, aby vlastně zvládli příjem těch informací. A potom, vlastně ty složitější věci děláme s předškoláky zvlášť, a necháváme ty malé si hrát.*“ Taky uvedla, že využívají přítomnosti asistentky, „*ty náročnější aktivity, když máme výtvarnou výchovu, tak děláme*

víc druhů, něco jednoduššího a něco složitějšího, rozdělíme si je na dva stolečky, kde jsou mladší a kde jsou starší, a využíváme i tady paní asistentky, kdy já jsem u jednoho stolečku a ona u druhého.“ Učitelka (U2) uvedla, že vymýšlí aktivity tak, aby měli vždy jednu složitější a jednu jednodušší variantu. Činnosti se snaží uvést tak, aby byly poutavé pro všechny. Někdy to bohužel nejde v závislosti na tom, že je na děti sama. V tomto případě tedy poprosím paní asistentku a ta mi občas pomůže. Učitelky tedy využívají přítomnosti asistentky pro jednodušší práci s dětmi.

Nejdůležitější je bezpečí

V této kategorii uvedly obě učitelky, že při činnostech s dětmi je pro ně nejdůležitější jejich bezpečí. I když je nejoblíbenějšími činnostmi dětí pohyb, musí při něm vždy dávat pozor a být velmi opatrní. Učitelka (U1) tedy uvedla, že bezpečnost je při pohybových činnostech velmi důležitá, některé děti nejsou tak vychované, je těžké je zaujmout těmi činnostmi, potřebovaly by více pohybu, ale bohužel to musí mírnit. Druhá učitelka (U2) se zmínila, že rádi zařazují pohybové činnosti, ale v rámci možností. *„Asi hlavně bezpečnost, no to je hodně důležité. Když děláme nějakou pohybovku, tak se vždy bojíme, aby se těm dětem něco nestalo, nebo aby se nebouchly, takže vybíráme činnosti tak, aby to nebylo moc náročné, ale když to děti tak baví, tak to zařadíme. Takže pro mě je to asi hlavně bezpečnost.*“ Učitelky si tedy náročnější pohybové činnosti (nebo ty, které děti bavily nejvíce, a je možné je realizovat venku) nechávají na pobyt venku.

Řídíme se programem

V této kategorii jsem se zaměřila na výběr činností prováděnými s dětmi. Učitelky uváděly, že činnosti vybírají hlavně v závislosti na třídním vzdělávacím programu. Učitelka (U1) uvedla: *„Třídní vzdělávací program vychází ze školního vzdělávacího programu, který je daný rámcovým vzdělávacím programem, a v třídním vzdělávacím programu máme dané vzdělávací aktivity, podle kterých my tvoříme vlastně takové, jak my říkáme, domečky, kde máme dané cíle, kterých chceme v tom týdnu dosáhnout, a tam se snažíme vlastně m pokrýt komplexně, abychom rozvíjely děti, snažíme se to tak zahrnout věkem, protože máme smíšenou třídu.*“ Také uvedla, že se drží hlavně třídního vzdělávacího programu, aby zahrnuly všechna témata, které patří k danému bloku, a dále si vybírají, které se jim líbí, ale musí spadat do třídního vzdělávacího programu, protože jsou dané školním vzdělávacím programem a následně rámcovým vzdělávacím programem. Druhá učitelka (U2) řekla: *„Máme třídní vzdělávací program, který vychází ze školního. Máme v něm vždy sta-*

novené téma a pod tématem výběr činností. Můžeme si vybrat, jaké chceme a jaké se nám líbí, ale hlavně je musíme vybírat i tak, aby rozvíjely to dítě jako celek. Nemůžeme vybírat jen výtvarku, i když je to třeba bavit, musíme prostě všechno.“ Dále uvedla: „*Tak hlavně se asi musíme držet toho třídního vzdělávacího programu. Tam je nějaká škála těch činností a my si je dokážeme převést tak, aby se nám to hodilo do toho našeho tématu.“* Učitelky se tedy hlavně drží třídního vzdělávacího programu.

6.2 Dětská skupina

Pro dětskou skupinu mi vzešly kategorie, které jsou zapsány ve schématu. Každá kategorie byla následně zvlášť popsána.

Schéma 2 – Data zpracovaná z dětské skupiny

Preferenze individuálních činností

Tato kategorie poukazuje na fakt, že v dětské skupině se velmi často objevuje individuální práce s dětmi. Jedna pečovatelka (P1), řekla, že individuální činnost zde rozhodně probíhá, jelikož mají malou skupinu dětí a věnují se dítěti podle jeho potřeb. Dále uvedla, že je to například přebalování plínek a snaha dítě od nich odnaučit, pomoc s oblékáním a vysvlékáním. Vzhledem k věkovému rozložení dětské skupiny se tyto individuální činnosti dají předpokládat. Nejdůležitější individuální prací je rozvoj samostatnosti a sebeobsluhy dětí. Druhá pečovatelka (P2) jen potvrdila, že individuální práce je velice důležitá a v dětské

skupině nezbytná. A taky potvrdila, že je to možné hlavně kvůli menší skupině dětí. Další z věcí co uvedla je, že se individuální činnosti odehrávají před ostatními dětmi. „*Pracujeme s ním individuálně ale před ostatními, jako vždycky jsme taková parta. Jo, když třeba dítě není naladěné, tak všichni čekají, až to dítě utiším, nebo mu s něčím pomůžu, a až potom se vrhneme na tu naši aktivitu, nebo na ten náš program.*“ Děti se občas do pomáhání druhým chtějí taky zapojit.

Bezpečí je nejvíce

Pečovatelka (P1) na toto téma měla názor: „*Já bych řekla tady ten prostor. Ve školce prostor, protože si myslím, že by mohl být větší pro tu větší skupinu. A je to, aby bylo zachované jejich bezpečí při těch aktivitách.*“ Pečovatelka (P2) odpověděla podobným stylem a to že v dětské skupině není bohužel moc velká místnost, takže nemohou dělat tolik věcí, co by chtěli kvůli tomu, že by se dětem mohl stát nějaký úraz. Na odpovědi se opět v podstatě shodly obě pečovatelky nezávisle na sobě. První z pečovatelek (P1) se zmínila, že hlavně berou ohled na bezpečí dětí, a možná to je i ten důvod proč nedělají tolik pohybových aktivit, co by si představovaly. Když je velká skupina dětí, tak se mohou srazit, můžou si ublížit, takže raději si nechávají pohybové aktivity na zahradu než na prostory dětské skupiny. Její kolegyně (P2) odpověděla: „*Tak určitě bezpečnost, když jich je plný počet, tak tam záleží hodně na té bezpečnosti, tam dáváme pozor... a úskalí jinak nevidím, spíš tu bezpečnost si chránit, hlídat a ochraňovat děti aby se něco nestalo...*“ Obě z pečovatelek se tedy shodly na tom, že největším problémem je bezpečnost dětí, která je závislá na velikosti hlavní místnosti. Nutno podotknout ze místnost je spojená s jídelnou, takže jejich obavy jsou na místě.

Důležité jsou mé zkušenosti

Kategorie s názvem "důležité jsou mé zkušenosti" vypovídá, že pečovatelky volí takové činnosti, se kterými mají nějakou zkušenost. Hlavní je, že ví, co mají ve skupince za děti a hlavně i podle nich. Pečovatelka (P1) se vyjádřila, že už prostě ví, co děti zvládnou a nezvládnou. „*Je to hlavně o zkušenosti s těmi dětmi, které v té skupince máme. Kdyby tu byly jiné děti, tak ty činnosti zase přizpůsobíme jinak.*“ A nakonec uvedla: „*My už víme, na co je utáhneme, a to už jim nabízíme.*“ Nejdůležitější tedy je, jak děti znají. Druhá pečovatelka (P2) měla názor takový: „*Podle toho jak ty děti známe. Víme, co je baví a co je*

nebaví, co jim jde a co jim nejde a při čem potřebují více pomoci, při čem jsou naopak více samostatní. Takže asi je nejvíc ta zkušenost s nimi.“ Je tedy vidět že přizpůsobení činností dětem probíhá hlavně na základě jejich vlastních zkušeností s dětmi.

Tvoření nás nejvíce baví

Kategorie odpovídá skutečnosti o činnostech, které si děti nejvíce oblíbily a nejvíce je zaujaly. Výpovědi od obou pečovatelek byly bezvýhradně tvořivá činnost. Pečovatelka (P1) prozradila že: *„Nejvíce je baví výtvarka. Protože já si myslím, že to je to co s nimi doma rodiče moc nedělají. Protože maminky řeknou: ‚plastelína, je to my doma nemáme kvůli koberci.‘ Nebo barvy ‚to by bylo doma všechno polité.‘ Takže oni to nemají doma, proto si to užívají tady. My třeba tu výtvarku děláme několikrát v týdnu, tak aby každý něco měl na té nástěnce, protože samozřejmě to je velmi důležité pro rodiče.*“ Pečovatelky tedy nejvíce zařazují tvoření, jelikož vidí, že děti o něj mají největší zájem. Snaží se jej obměňovat, aby to bylo pro děti stále něco nového. Druhá pečovatelka (P2) potom souhlasila, že děti nejvíce baví tvoření, vždy když něco tvoří, chce se hned připojit celá skupina, to je potom více práce najednou. *„Musíme kolem každého chodit, pomáhat jim s čím potřebují, a kontrolovat je, aby třeba nedali dohromady více barev plastelíny do sebe.*“ Taky se zmínila, že při výtvarné činnosti děti rozdělují například na menší skupinky, někdo dostane složitější výtvarnou činností, někdo zase jednodušší.

Svobodná volba

Kategorie, která je popisována, pojednává o jevu, který poukazuje na svobodnou volbu při realizaci činností. Pokud děti musí nebo nemusí se zapojovat do činností. Pečovatelka (P1) k tomuto tématu řekla: *„No každý reaguje jinak, někdo se hned přidá a někdo zase ne. Když nechce malovat v pondělí, tak maluje třeba ve středu, a když nechce malovat ten týden vůbec tak nemusí. Ale většinou je to přitáhne v průběhu toho týdne. Mají možnost se rozhodnout.*“ Na závěr ještě dodala: *„Vždycky se přijdou podívat, jsou zvědaví. Buď je to zaujme a vydrží u toho, nebo je to nezaujme a zkusíme to jindy, a když se to ani po druhé neosvědčí, tak to nezařazujeme.*“ Můžeme vidět, že když dítě zrovna nechce malovat nebo dělat jakoukoliv jinou činnost, tak nemusí. Pečovatelky ho jen hlídají, aby nedělal věci, které nemá. Druhá pečovatelka (P2) potvrdila, že *„některé když to nebaví, tak nejsou povinné se zařadit do té aktivity a mají svůj program, a jinak jsou nadšené, takže přivítají tady takový program, a jejich oblíbené aktivity...*“ Můžeme zase vidět shodu obou pečova-

telek v názoru na tento problém. Děti tedy mohou dělat takové činnosti, které jim jsou příjemné a pokud nechtějí, nikdo je nenutí.

7 KOMPARACE OBOU INSTITUCÍ A DOPORUČENÍ PRO PRAXI

V rámci mého výzkumu jsem měla možnost nahlédnout do dvou institucí, a získat tak informace, jak dětské skupiny a mateřské školy fungují. Jsou to dvě instituce, která jsou v nějakých směrech rozdílné, a v jiných zase velmi podobné. Každá z těchto institucí pracuje na jiném systému, a tak bylo na místě srovnávat je v rámci vzdělání dětí. Zjišťovala jsem také, jakým způsobem obě zařízení o dítě pečují a vzdělávají ho. Přesvědčila jsem se o tom, že i malé děti mohou fungovat podle denního harmonogramu v zařízení a zapojovat se do vzdělávacích činností, které pro ně učitelky nebo pečovatelky mají nachystány.

Zjistila jsem, že harmonogram denních činností se nijak zvlášť neliší. Harmonogram, který si udávají učitelky/pečovatelky, je z větší části časově naplňován. Sávají se ovšem i situace, kdy to není možné. Zde tedy není tak velký rozdíl. V dětské skupině je to spíše o naučení dětí, že nějaký režim vůbec máme. Kdy si jdou hrát, kdy snídají, obědvají atd. V mateřské škole je na tento režim navázáno a už se podle něj jede každý den, a děti jsou na něj zvyklé.

Dále je informace, že pomůcky využívané v těchto institucích jsou závislé hlavně na učitelkách/pečovatelkách. V mateřské škole to bývají pomůcky, které děti znají a na které jsou zvyklé. V dětské skupině jsou to rovněž takové pomůcky. Děti je znají a vyhledávají je samy. Co se týče motivace k činnostem, je drobný rozdíl, a to v tom, že je jiná motivace pro děti ve věku 2 roky a ve věku 4-5 let. Pečovatelky v dětské skupině motivují děti spíše písněmi, nebo nabídkou nové zkušenosti a nové činnosti. V mateřské škole to jsou motivace, které učitelky ví, že na děti fungují. Když se budou děti dobře chovat, čeká je odměna.

Výběr činností je jedním z témat, ve kterém je větší rozdíl. V mateřské škole vybírají učitelky činnosti hlavně podle třídního vzdělávacího programu. Mají v něm dané činnosti, a následně si z nich vybírají ty, které se jim nejvíce hodí do jejich tématu. Mohou samozřejmě činnosti jakkoliv obměňovat podle tématu a jejich potřeb. V dětské skupině vybírají pečovatelky činnosti spíše podle toho, jaké mají zkušenosti s dětmi. Podle toho jaké děti zrovna v ten den do skupiny přijdou, se činnosti vybírají. Tady tedy nemohou být nějaké dlouhodobé plány na činnosti, jelikož se to může každým dnem měnit. Činnosti připravené jsou, ale ne vždy se zrealizují.

Každé dítě je jiné, a tím se taky mění jejich potřeby a zájmy. V mateřské škole, kterou jsem navštěvovala, byla skupina dětí, u kterých byla oblíbená pohybová činnost. I při pozorování jsem viděla, že děti přemlouvaly paní učitelku, aby si zahrály nějaké hry, nebo

aby vytvořily opičí dráhu. Pohybové hry tedy učitelky zařazují velmi často, musí ale dávat velký pozor na děti, jelikož je velké nebezpečí úrazu. Naopak v dětské skupině děti nejraději malují nebo něco vytvářejí. Za dobu mé návštěvy se tyto činnosti odehrály několikrát. I když tyto práce většinou probíhaly po skupinkách, kdy si ostatní děti měly hrát na koberci s pečovatelkou, děti stály u stolečků a ptaly se, kdy už si budou moct taky něco vyrobit. Tady tedy vidím další z velkých rozdílů ve srovnání mateřské školy a dětské skupiny. Je možné, že je to dáno věkem dětí, které navštěvují tyto instituce. Můžeme se ale jen dohadovat, proč každá skupinka dětí má ráda něco jiného. Možná ale je to i tím, že pečovatelky volí raději výtvarné aktivity častěji v závislosti na bezpečí dětí.

V dětské skupině pozorujeme hlavně individuální práci s dítětem. Jak vyšlo z rozhovoru, pečovatelky upřednostňují individuální práci s dítětem. Hlavně z důvodu věku dětí a počtu dětí ve skupině. To v mateřské škole nelze realizovat. Individuální práci rozumíme tady spíše péči o dítě, a to hlavně v rozvoji sebeobsluhy. Děti ve věku 2-3 let potřebují pomoci s více věcmi než děti ve věku 4-5 let, které navštěvují mateřskou školu. Pečovatelky jsou spíše jako náhradní matky. V mateřské škole nerealizovatelné. Dalším z důvodů, proč to nelze, je počet pracovníků na počet dětí. Je tady rozdíl cca 10 dětí na jednu učitelku/pečovatelku. Učitelka, které má ve třídě 22 dětí, a je na ně sama, nikdy nebude schopna provádět individuální činnost s dítětem. V dětské skupině jsou vždy 2 pečovatelky na počet dětí 12.

Mateřská škola se snaží vymýšlet takové aktivity, které by byly poutavé pro děti všeho věku. Jelikož jsem navštěvovala třídu heterogenní, byla ze škála aktivit rozlišná. Učitelky se snaží zapojit všechny děti, a rozdělovat na složitější a jednodušší verzi. V dětské skupině se pečovatelky snaží zapojovat všechny děti do aktivit rovněž, ovšem když nějaké dítě nechce, tak nemusí. Pokud chce jen sedět a dívat se, pečovatelky jej nijak násilně nenuťí, aby se zapojilo. Pokud je dítě bázlivější, nezapojí se třeba delší dobu, ovšem většinou, když dítě uvidí, jakou hru pečovatelky vymyslely, přidá se samo. V mateřské škole také není povinnost dětí, aby se zapojovaly do činností. Mají to už ale tak dané, že se vždy zapojí všichni.

Činnosti v obou institucích jsou zařazovány takovým způsobem, aby rozvíjely dítě komplexně. Celkový rozvoj dítěte je nejdůležitější při výběru těchto činností. Učitelky si pro týden vybírají takové činnosti, aby zahrnovaly všechny oblasti rozvoje dítěte. I když v dětské skupině nelze naplánovat předem činnosti v závislosti na dětech, pečovatelky se vždy snaží, aby zařazovaly takové činnosti, které budou také rozvíjet dítě jako celek.

Jednou z věcí, kterou mají učitelky z mateřské školy a pečovatelky z dětské skupiny, je pocit bezpečí dětí. Při pohybových činnostech, které jsou v mateřské škole velmi oblíbené, jsou omezovány právě prostorem ve třídě. Třída je malá a nehodí se na soutěžní a běhací hry po třídě s větším počtem dětí. Proto si učitelky některé pohybové hry nechávají na pobyt na hřišti. Je více místa a méně příležitostí pro děti, aby do sebe vrazily, nebo aby se stal jakýkoliv karambol. V dětské skupině je navíc omezení v tom, že je herna úzce spojena s jídelnou, a děti při volné hře běhají i mezi stoly. Proto pečovatelky volí raději výtvarnou činnost, a pokud je možnost, jdou dříve ven, aby děti mohly běhat venku.

Srovnání mateřské školy a dětské skupiny je asi následující. Rozdíly nejsou tak markantní, jak se zdají. Harmonogram zde funguje v obou institucích stejně jako motivace dětí na činnosti. Rozdílné znaky jsou ve výběru činností, v oblíbenosti aktivit u dětí a ve větší míře individuální práce s dítětem v dětské skupině. Největší shodou u učitelek a pečovatelek je nejdůležitější bezpečnost dětí. Obě instituce se snaží o komplexní rozvoj dítěte a snahu zapojit všechny děti do činností.

Doporučení pro praxi

Na základě zpracování dat získaných od participantů (učitelek mateřské školy/pečovatelek z dětské skupiny) a následné interpretace výsledků výzkumného šetření vzniklo doporučení pro praxi mateřských škol a dětských skupin. Tato doporučení jsou směřována participantům, ale i učitelkám/pečovatelkám, které se věnují této profesi, jako jisté doporučení pro jejich současnou, ale i budoucí praxi.

Doporučení pro mateřskou školu

- Zařazovat více kreativních činností, které děti neznají;
- Vytvořit poutavý projekt, který by mohl fungovat v průběhu více týdnů, a byl by vhodný pro skupinu více dětí;
- Činnosti, které jsou obsaženy v třídním vzdělávacím programu, by mohly být více inovovány a mohly by být více kreativní;
- Více společného hraní učitelky s dětmi;
- Pokusit se více individuálně pracovat s dětmi, které to potřebují;
- Prostory třídy mateřské školy by měly být lépe upraveny, pro lepší pohyb dětí po třídě.

Doporučení pro dětskou skupinu

- Uzpůsobit prostory dětské skupiny tak, aby byly pro děti více bezpečné;
- Zařazovat více kreativních pomůcek pro větší rozvoj dětí, například dřevěné hračky, nebo jiné přírodní pomůcky;
- Snažit se zařazovat více činností, které mají vzdělávací charakter;
- Více zapojovat děti do aktivit, i když nechtějí, snažit se je více upoutat.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsem se zaměřovala na srovnání mateřské školy a dětské skupiny z hlediska vzdělávacích postupů.

Cílem teoretické části bylo přiblížit problematiku dětských skupin a popsat rozdílné a shodné znaky s mateřskou školou. Byly popsány předškolní instituce, které v České republice fungují. Popsala jsem mateřskou školu a současné informace o ní. Dále dětskou skupinu, kterou jsem přiblížila rozšířeně, a další soukromé instituce. Byly popsány rozdílné a shodné znaky mateřské školy a dětské skupiny. Pro srovnání s českými institucemi jsem popsala předškolní instituce ze zahraničí a to ze Švédska a Německa.

Cíle byly popsány komparací obou institucí. Výzkum jsem prováděla prostřednictvím participačního pozorování, které probíhalo v jedné třídě mateřské školy a dětské skupině. Využila jsem i polo strukturovaného rozhovoru, který jsem prováděla s dvěma učitelkami z mateřské školy a dvěma pečujícími osobami z dětské skupiny.

Na základě pozorování se vytvořily čtyři oblasti sledování. Zjistila jsem, že mateřské školy i dětské skupiny mají podobný harmonogram, výběr pomůcek a motivaci k činnostem. Výběr činností se lišil.

Z kategorií pro mateřskou školu vzešly kategorie, které poukazují na výběr činností dle TVP a že činnosti jsou přizpůsobovány dětem všem věkových kategorií. V mateřské škole se snaží o komplexní rozvoj dítěte a nejoblíbenějšími činnostmi jsou pohybové činnosti. Co jsem mohla zpozorovat u obou institucí, je pocit bezpečí učitelek a pečovatelek ohledně dětí.

Z výsledků rozhovorů vznikly kategorie zvláště pro dětskou skupinu a zvláště pro mateřskou školu. Z kategorií pro dětskou skupinu vzešel fakt, že vzdělávání probíhá spíše formou individuální péče o dítě, jelikož je to možné z důvodu počtu a věku dětí. Dále jsem zjistila, že pečovatelky vybírají činnosti v závislosti na svých zkušenostech a děti mají svobodnou volbu výběru, zda se činnosti zúčastní či ne. Oblíbenou aktivitou dětí v dětské skupině je tvořivá činnost.

Do budoucna by bylo zajímavé prozkoumat osoby pracující v těchto institucích a jejich výběr zaměstnání z hlediska vztahu k dětem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BRDEK, Miroslav a Helena VYCHOVÁ. Evropská vzdělávací politika: programy, principy a cíle. Praha: ASPI, 2004. ISBN 8086395960.
- [2] *Dětská skupina: Informační příručka pro rodiče*, 2018. Druhé vydání. Praha2: Ministerstvo práce a sociálních věcí. ISBN 978-80-7421-141-6.
- [3] HARBO, Torsten, 1991. Humanizace vzdělání a současné teorie kurikula. *Pedagogika*. 1991(3), 247-255.
- [4] HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- [5] CHMELOVÁ, Martina a Eva RADILOVÁ. *Vzdělávání v předškolních zařízeních v Německu, Holandsku a Švédsku: příručka dobré praxe*. Praha: Alfa Human Service, 2015. ISBN 978-80-260-8417-4.
- [6] JEŽKOVÁ, Věra. *Školní vzdělávání ve Švédsku*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-2021-3.
- [7] KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. A aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. *Pedagogika (Grada)*. ISBN 978-80-247-4435-3.
- [8] LOUDOVÁ STRALCZYNSKÁ, Barbora. Předškolní výchova ve struktuře evropských vzdělávacích systémů na příkladu německy mluvících zemí. *Obis Scholae*. 2012, 6(1), 69-80.
- [9] PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. *Soukromá a firemní školka od A do Z: jak založit a provozovat soukromé nebo firemní zařízení předškolní výchovy*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4699-9.
- [10] PILÍK, Václav. *Zákon o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Praktický komentář. ISBN 978-80-7552-510-9.
- [11] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
- [12] PRŮCHA, Jan. *Vzdělávací systémy v zahraničí: encyklopedický přehled školství v 30 zemích Evropy, v Japonsku, Kanadě, USA*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-845-2.

- [13] SELMI, Ann M. *Early childhood curriculum for all learners: integrating play and literacy activities*. Thousand Oaks, California: Sage Publications, 2015. ISBN 978-1-4522-4029-9.
- [14] SPLAVCOVÁ, Hana a Jana KROPÁČKOVÁ. *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1042-9.
- [15] SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.
- [16] SYSLOVÁ, Zora. *Učitel v předškolním vzdělávání a jeho příprava na profesi*. I. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2017. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-210-8475-9.
- [17] ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [18] TĚTHALOVÁ, Marie, 2011. Máma a táta pracují a já si hraju. Tak funguje dětská skupina. *Informatorium 3-8*. 10/2011, 18-19.

Elektronické zdroje

- [19] BIEGINDER, Nicole. The Influence of Education and Home Environment on the Cognitive Outcomes of Preschool Children in Germany. *Child Development Research* [online]. 2011, 10 [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://www.hindawi.com/journals/cdr/2011/916303/>.
- [20] *Evidence dětských skupin*, [online]. 2018, In: Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <http://evidence.mpsv.cz/eEDS/index.php>.
- [21] *Informační materiál ke vzdělávání dětí od 2 do 3 let v mateřské škole*, [online]. 2017, In: Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/39798/>.
- [22] *Počet evidovaných dětských skupin se přehoupl přes 400*, [online]. 2017, In: Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <http://www.dsmpsv.cz/index.php/tiskove-zpravy/>.
- [23] *Projekt podpora implementace dětských skupin*, [online]. 2017, In: Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <http://www.dsmpsv.cz/index.php/projekt-podpora-implementace-detskych-skupin/>.

- [24] *Mikrojesle*, [online]. 2018, In: ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, Praha [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <http://mikrojesle.mpsv.cz/>.
- [25] *Moje dětská skupina* [online]. 2018. [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://mojedetskaskupina.cz/>.
- [26] *Nedostatek míst ve školkách pomáhají řešit dětské skupiny na pracovišti*, [online]. 2014, In: Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <http://www.dsmpsv.cz/index.php/tiskove-zpravy/>.
- [27] MORAVCOVÁ, Dana. Systém předškolního vzdělávání ve Švédsku. *Metodický portál: Články* [online]. 2006, [cit. 2018-04-09]. Dostupný z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/475/SYSTEM-PREDSKOLNIHO-VZDELAVANI-VE-SVEDSKU.html>. ISSN 1802-4785.
- [28] *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*, [online]. 2018, In: Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/45304/>.
- [29] SHERIDAN, Sonja, Pia WILLIAMS a Anette SANDBERG,. Systematic Quality Work in Preschool. *International Journal of Early Childhood first*(45), [online]. 2013, 123-150s. [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs13158-012-0076-8>.
- [30] *Statistická ročenka školství - výkonové ukazatele*, [online]. 2017, In: Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy [cit. 2018-02-22]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>.
- [31] TAGUMA, Miho a INEKE LITJENS AND KELLY MAKOWIECKI. Quality matters in early childhood education and care. Paris: OECD, [online]. 2013. ISBN 9789264176744. Dostupné z: <http://www.oecd.org/education/school/50165861.pdf>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí.
- RVP PV Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.
- ŠVP Školní vzdělávací program.
- TVP Třídní vzdělávací program.
- Sb. Sbírkky.

SEZNAM SCHÉMAT

Schéma 1 – Data zpracovaná z mateřské školy	35
Schéma 2 – Data zpracovaná z dětské skupiny	38

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Popis participantů	27
Tabulka 2 – Popis kategorií	29
Tabulka 3 – Označení pracovníků v textu	35

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI – Pozorovací arch

Příloha PII – Přepis rozhovoru

PŘÍLOHA P I: POZOROVACÍ ARCH

20. 3 – úterý – 12 dětí, 2-3 roky

8:00 – příchod – pečovatelka chystá snídaně a svačiny pro děti

- Pečovatelka 1 si hraje s dětmi na koberci. Snaží se, aby mluvila s každým dítětem. Aby s ním byla v kontaktu a každý den aspoň chvilku komunikovala.

8:10 – pečovatelka bere velké auto a posílá děti po třídě. Celou dobu jim vypráví, ptá se jich na otázky například, co dělali včera. Děti jí odpovídají a vykládají si.

- Dbá se na to, aby se povozilo každé dítě. Pamatuje si to a tak se všichni vystřídají. Kdo nechce, nemusí. Takto to pokračuje asi 20 minut.
- Je zde důležitá stálá komunikace s dětmi.

8:30 – snídaně

- Snídaní rozdává pečovatelka 2, řeší se problém, že chlapeček chtěl být na velké židli. Tak ho druhý malý chlapeček pustil, aby si sednul.
- Děti se zdraví u stolu básničkou Dobré ráno, dobrý den. Pečovatelka vykládá, že mají začarovaný hrnec a z nich vytáhne vždy jedno dítě. Jak se jmenuje tahle holčička? ... Jak se jmenuje tento chlapeček? (ukazuje na holčičku) Děti odpovídají holčička...
- I když děti snídají, pečovatelka stále něco vykládá nebo motivuje písni.
- Po snídání ještě cca 10 minut posílání dětí ve velkém autě po třídě. Zbytek dětí si samo hraje nebo mává na děti vozící se v autě. Po 10 minutách konec, jelikož je celkem zmatek ve třídě.

9:00 – pečovatelka 2 rozhazuje dětem polštářky. Které děti budou potřebovat k procvičení písničky.

- Tanec na písničku, kterou děti asi znají. S pomůckami.
- Potom pečovatelka rozdá jiné pomůcky. Druhý tanec na písničku, kterou děti znají.
- Následuje třetí tanec.
- Děti tato aktivita baví, znají ji, takže ví, co mají dělat. Myslím si ale, že 3 písničky byly dostatečné, jelikož děti už na konci přestávaly pozorovat pečovatelku a dělaly i své věci.
- Potom pečovatelka rozložila kroužky na zem a děti po nich skákaly, na konci byl tunel, ze kterého probíhaly.
- Pečovatelky dělají dětem domeček z molitanu, aby byli všichni schovaní před deštěm. Zpívají písničku Prší, prší jen se leje. Děti nad sebou drží také šátek samy, pomáhají i pečovatelky.

9:30 – děti si rozebírají hudební nástroje

- Sedí všichni v kroužku, chtějí ukázat druhé pečovatelce, co si včera nacvičili spolu.

- Takže zase každé dítě má možnost vybrat jednu písničku, kterou si spolu zahrají a zazpívají.
- Motivace básničkou „jakou písničku si dnes zazpíváme“.
- Děti hrají na Orffovy nástroje, zpívání je po nějakých 5 minutách již nebaví, tak začínají zlobit.

9:45 – svačina dětí, sedí na pohovce, pečovatelka rozdává každému něco dobrého, na co má chuť.

10:00 – odchod se převlékat a jde se ven. Při převlékání zase motivace písní.

- Když je dětí 12, je práce složitější než se skupinkou s 9 dětmi. Je větší ruch a děti nejsou tak pozorné jako při práci, když je jich méně.
- Zde není potřeba žádná velká příprava, jelikož se vše jede podle rozpoložení, nálady a výdrže dětí.

PŘÍLOHA P II: PŘEPIS ROZHOVORU

Souhlasíte s nahráváním tohoto rozhovoru?

Ano, souhlasím.

Máte v plánu výchovy a péče/třídním vzdělávacím programu nějaké vzdělávací aktivity?

Vzdělávací aktivity určitě máme a děláme to každý den, nějaké ty vzdělávací činnosti.

Jaké vzdělávací aktivity používáte?

Učíme básničky, písničky, i logopedické třeba. Potom učíme je i práci v kolektivu, spolupráci.

Které vybíráte nejčastěji?

Záleží i podle sestavy, denního režimu, záleží, jestli je třeba více chlapců, víc holčiček. Pokud je víc chlapců, tam spíš je za úkol mít sportovní aktivity a s holčičkami zase víc tvoříme.

Co ovlivňuje váš výběr aktivit?

Asi podle toho složení dětí, ano té sestavy dětí. Podle toho jak ty děti známe. Víme, co je baví a co je nebaví, co jim jde a co jim nejde a při čem potřebují více pomoci, při čem jsou naopak více samostatní. Takže asi je nejvíc ta zkušenost s nimi.

Takže to vás nejvíce ovlivňuje?

Mně osobně ano, nejvíce mě to ovlivňuje, aby byli všichni spokojení, vlastně ty děti, a každé to dítě potřebuje individuální přístup, a asi proto každý den ten program měníme. Jo nejde to naplánovat s takovými malými dětmi, do těch 3 let, je těžké to naplánovat na celý týden, třeba takže dá se říct, že každý den máme jiný.

Jo, takže nemáte to naplánované dopředu, co budete dělat, třeba podle rozpoložení dětí?

Podle rozpoložení určitě. Jako můžeme to naplánovat, ale většinou je to úplně jinak, než si člověk naplánuje.

Co děti baví nejvíce?

No rozhodně tvoření, vždycky když něco tvoříme, chce se hned připojit celá skupinka, to je potom více práce najednou. Musíme kolem každého chodit, pomáhat jim s čím potřebují a kontrolovat je, aby třeba nedali dohromady více barev plastelíny do sebe. Já bych řekla,

že ta sportovní aktivita, a to tvoření. No musím říct, že minulý týden jsme měli tady divadelní pohádku, to je taky velice zaujalo.

To vám přijel někdo předvádět?

Ne ne, to jsem jim vymyslela já takhle tu pohádku. A byl tady i pan ..., ten mi vnuknul takový nápad, že jim se to hrozně líbilo, je to profesionál, který tady už byl myslím každý pátek asi 2x, a dětem se to velice líbilo, takže dramatizace je baví a zajímá.

Jak děti reagují na vámi zvolené aktivity?

Tak jak které, některé když to nebaví, tak nejsou povinné se zařadit do té aktivity a mají svůj program, a jinak jsou nadšené, takže přivítají tady takový program, a jejich oblíbené aktivity.

Takže volíte aktivity, podle toho, co mají děti rádi a co je baví?

Jo to bych se vrátila zase k tomu, že když je víc kluků, tak ta výtvarná výchova se moc nezařazuje, spíše ty sportovní.

Jak u vás probíhá individuální práce s dětmi? Pokud neprobíhá, z jakého důvodu?

Jak to myslíte?

Jestli s tím dítětem pracujete individuálně, a pokud jo tak jakým způsobem, jestli si ho vezmete někam mimo a sami tam něco děláte nebo jak...

Tak hlavně ta individuální práce je zde velmi důležitá, s dětmi pracujeme samostatně, jelikož máme možnost kvůli počtu. Snažíme se opravdu, aby ten kolektiv byl pro děti druhá rodina, ty rodiče pracují, nebo kolikrát jsou třeba nemocní doma, takže nemůžou si vyzvednout to dítě, vyzvednou si ho až odpoledne, takže aby se cítili u nás jako doma, takže pracujeme s ním individuálně ale před ostatními, jako vždycky jsme taková parta. Jo, když třeba dítě není naladěné, jak jste si všimla dneska, tak všichni čekají, až to dítě utiším a až potom se vrhneme na tu naši aktivitu, nebo na ten náš program. A oni už to mají tak...

Myslíte si, že volíte aktivity tak dobře, že by i mladší děti bavilo se zapojit? Že jdou, podívají se a řeknou si, jo to bych taky zkusil?

Vytváříme určit program pro ty nejmenší děti, a když vidíme, že když je někdo dál věkově, tak samozřejmě vytvoříme zase ten individuální plán pro ty starší.

Jak přizpůsobujete program dětem mladšího věku?

Individuálně, každé dítě je úplně jiné, takže tam musíte pracovat se vším.

Jak přizpůsobujete program dětem smíšeného věku? Je to taky spíš o té individuální práci, že každý může dělat něco jiného?

To tvoření nebo ta sportovní aktivita, si myslím, tam nehraje roli věk, ale jinak asi přizpůsobujeme, rozdělíme je třeba někdo na herně, někdo u stolečku, vytváříme skupinky. Někdo dostane složitější tu výtvarnou výchovu než to dvouleté dítě.

Podle toho jak ty děti znáte a jakou s nimi máte zkušenost?

Ano.

Co vás nejvíce ovlivňuje při realizaci činností s dětmi? Jestli třeba nálada.

Tak hlavně to, že nemáme tady moc velkou místnost, takže nemůžeme dělat tolik věcí, co bychom chtěli kvůli tomu, že by se dětem mohl stát nějaký úraz. A hlavně nálada hraje velikou roli, i počasí hraje velikou roli, když je škaredě, zataženo tak ty děti se nám stávalo, že došly všechny smutné, a když je krásný den tak jsou děti veselejší. A taky i ten čtvrtek, pátek bývá pro ty děti únavnější, a v pondělí nastoupíme s těmi sportovními aktivitami, třeba venku, pokud dovolí počasí. To tvoření dáváme hlavně teda odpoledne, když je míň dětí. Protože když máte víc dětí, tak je těžké se věnovat každému zvlášť.

Jaká úskalí vnímáte při činnostech s dětmi? Jestli je v tom nějaký problém, když jich je například moc.

Tak určitě bezpečnost, když jich je plný počet, tak tam záleží hodně na té bezpečnosti, tam dáváme pozor... a úskalí jinak nevidím, spíš tu bezpečnost si chránit a hlídat a ochraňovat děti, aby se něco nestalo, jinak úskalí nevidím...

Děkuji za rozhovor.